

DAR VETRA

Nenad Mitrović

DAR VETRA

Jutro je počelo kao i sva dobra jutra na Vetrokazima – mirisalo je na namaz od algi i turbinsku mast. Istočni vetar je šištao kroz prsten plutajućih tornjeva koji nazivamo domom, okrećući velike bele elise.

Vetar ovde znači život.

Deda Stig kaže da je vetar dah Egira, morskog diva, a da su vetroturbine korenje Svetskog drveta potopljenog naopačke u dubinu. On pije sok oluje kako bismo mogli da uživamo u svetlosti i hrani koju dobijamo u mlinovima.

Imam osam godina i verujem mu. Zovem se Brent i volim da pravim male turbine od školjki brijača.

Vreme je bilo vedro i sa platforme ispod vetroturbine CE14 na kojoj živim mogao sam da vidim čitavo naše naselje - stotinu turbina povezanih konopcima i lancima čiji su se vrhovi postepeno gubili u daljini, tonući za horizont. Njihovi stubovi su nekada bili beli. Sada su zeleni od spirulina koju uzgajamo. Viseći mostovi klatili su se na mrežama razapetim između stubova, a flotila brodića išla je ka plićim vodama kako bi lovila tune.

Ispod nas, pontoni su škripali i lupali, boreći se neprestano sa sivim talasima Severnog mora. Tu je uvek bila i postojana tutnjava naftnih bušilica a more oko platformi većito je zaprljano i uljasto. Naučili smo da živimo sa tim.

Škola u koju sam išao nalazila se tri platforme dalje. Ranije sam završio matematiku i za vreme pauze zamolio sam učiteljicu Astrid da mi dozvoli da sastružem dagnje sa potpornih stubova. Osmehnula se, gurnula mi limeni strugač u rukavice i upozorila me da ne maštam o morskim nimfama - ćerkama Egira i Ran - dok balansiram iznad talasa.

To je bilo nepravedno. Pao sam samo jednom prošle nedelje.

Pevušio sam „Narod vetra stoji visoko“ dok sam radio, ubacujući dagnje u kantu. Ovde sam heroj koji čuva obod Midgarda - iako sam zapravo siročić koje živi u naselju C. Izgubio sam roditelje pre tri zime kada se brodić kojim su ribarili prevrnuo negde u Skageraku. Više se ne sećam dobro njihovih likova, samo da je mama mirisala na dimljenu morsku travu i da je tatin smeh tresao podne ploče.

Deda Stig nije moj pravi deda, ali priča najbolje priče, pa sam ga usvojio. Do podneva, međutim, horizont se zamračio. Dugačak red oblaka se kotrljao sa zapada, pretvarajući sunčevu svetlost u kalaj. Temperatura je brzo padala - prebrzo.

Vetar je stao.

To je zabrinulo sve. Krici galebova su se izoštrili, a zatim prestali da se čuju. Čak su i elise turbine stenjale, zvuk koji ranije nisam čuo, poput starih vrata koja jedva stoje na šarkama.

„Dolazi nam jedna velika. Svi brzo kućama“, rekla je Astrid i raspustila odeljenje. Škola je bila gotova za danas. Išao sam sa nekima od ostale dece preko Savitljivog mosta. Deca su ga zvala ‘Most povraćanja’. Svetla posada brodića sa pučine su treptala ćilibarno širom horizonta, signalizirajući prinudni i preuranjeni povratak.

Trebalo je da odem kući ali nisam to učinio.

Popeo sam se na vrh napuštene turbine CE15, i osmatrao more pomoću masivnog dvogleda od kojeg se nisam odvajao. To je jedina stvar koja mi je ostala od roditelja. Pomišljao sam da ako dovoljno snažno i predano gledam u morsku površinu možda ugledam kristalne Egirrove dvorce u kojima počivaju duše oca i majke. Kiša još uvek nije počela ali je duvao jak severac i stvarao spektakularne talase.

Nešto u vodi mi je privuklo pažnju - bljesak koji je klizio između vrhova talasa, a zatim nestajao.

Nagnuo sam se preko ograde. U daljini, crna tačka se njihala, manja od čamca, neodlučna da li da potone ili izroni. Grmljavina je zaparala nebo. Čuo se zvuk poput cepanja tkanine, samo hiljadu puta jači. Zadrhtao sam. Trebalo je da se vratim i odem u zaklon; nikome nije bilo dozvoljeno da se penje na stubove tokom oluje, naročito ne deci. Znao sam da će se deda Stig zabrinuti.

Ipak... nešto mi je šapnulo: *pogledaj ponovo*.

Oslonio sam laktove na zaštitnu ogradu i primirio dvogled. Ono što sam video nije bilo naplavljeno drvo niti gomila đubreta koja nam je često pristizala sa potopljenog kopna. Bio je to splav od buradi povezanih konopcima. Na njemu je ležala figura - mirna, tamne kože, crne dugačke kose čije su pletenice divlje igrale na vetru. U mojoj glavi je zavrištalo prepoznavanje: draugr - morska veštica!

Bila je to duša utopljenika koja se vraćala u naš svet da povede još nekog sa sobom. Deda Stig mi je pričao da draugari krađu toplotu iz tvog tela, i nateraju da se svojevolejno predaš talasima. Vetar je urlao, a meni se učinilo da u tom zvuku čujem i zveketanje ogrlica od ljudskih kostiju koje je veštica nosila oko svog tela.

Sišao sam niz zarđalo stubište brzinom zbog koje bi zaradio pogrde i otrčao do prvog zvona za uzbunu. Tri puta sam ga povukao. Zvučne sirene su se uključile. Vrata na platformama su se otvarala. Ljudi su trčali ka meni sa poluzakopčanim kabanicama, žmirkajući kroz kišu.

“Brente, da li si to ti?”, upitao me je elektroinženjer Grondir. Poznavao je moje roditelje. “Šta se desilo? Zašto nisi u zatvorenom?”

Pokazao sam, bez daha, na tačku koja se njihala. „To je morska veštica!“, viknuo sam. „Dolazi po nas!“

Pritrčali su i ostali. “Šta priča taj klinac? Ko mu je punio glavu glupostima o morskim vešticama?”

Nadzornica platforme Inga mi je stavila debele rukavice na ramena. „Polako, ljudi. Dečko je u pravu, pogledajte, neko je u vodi. Veštica ili ne, to je živa duša.“

“Neće još dugo... osim ako joj ne pomognemo.”

“To nije jedna od naših.”

“Pa? Zakon je jasan. Na nama leži odgovornost za život svakog čoveka unutar prstena Vetrokaza.”

Inga je zatim naredila da se pripremi spasilački čamac za petoricu. Čamac su privezali sigurnosnim konopcima, a mornari su na sebe navukli pojaseve za spasavanje. Gledao sam ih sa divljenjem kako silaze niz nesigurne merdevine u taj haos od buke i morske pene. Jednog dana i ja ću postati spasilac.

Oluja je pristigla punom snagom. Munje su treperile kao bele vene po izmučenoj koži nebesa. Vetar je gurao čamac u nepovoljnom smeru tako da su mornari morali da veslaju kao ljudi. Talasi su postajali previsoki, preivali su se preko ivica platformi i prekrivali prljavom penom.

“Odvedite ovo dete unutra”, rekao je neko. Tad se stvorio i deda Stig.

“Nee, pustite me! Hoću da vidim vešticu!”, otimao sam se.

Činilo se da je spasilačka ekipa uspela da stignu do brodolomnice i izvuče je na svoj čamac jer se zaorio uzvik oduševljenja. Konačno, mornari namučenih pogleda su izvukli strankinju uz merdevine. Bila je mlitava poput morske trave. Bila je spašena i njena nepromočiva torba sa čudnim šarama. Splav se u međuvremenu razbio i nestao. Tamne lokne su joj se lepile za obraze; usne su joj bile modre, tamnije od ostatka tamnog lica. Jedan od mornara ju je prebacio preko ramena, ali se ona pomerila, šapućući reči koje nisam znao - tečne slogove poput talasa koji se razbijaju o morski greben. Odveli su je u bolnicu, u F12. Naterao sam dedu da ih pratimo.

Nadzornica Inga je pokušala da me otera, ali sam protrčao pored nje. Morao sam da vidim da li strankinji oči gore morsko zeleno, kao kod draugra. Umotali su je u ćebad i kroz usne utisnuli nešto vrele tečnosti. Ženini kapci su treperili. Koža joj je bila tamnosmeđa, istrošena, ali lepa, ni nalik avetinjski bledej puti veštice kako sam zamišljao. Tada sam primetio da joj je dobar deo lica i vrata ukrašen crtežima. Deda Stig mi je objasnio da se zovu tetovaže.

Ali zasto bi to neko činio? Zašto... osim ako nije draugr?

Moje uverenje da imamo posla sa posetiocem iz donjeg sveta bilo je ojačano pogledom na koštane narukvice koje je nosila oko članaka ruku i nogu.

Doktor Oskar joj je proverio puls. „Jak je, ali gori od temperature“, rekao je. Moramo joj dati lekove.“

Prišunjao sam se bliže i dodirnuo joj ruku. Bila je topla. Topla kao konopac natopljen suncem, kao svež hleb, kao nešto nesumnjivo živo. Odahnuo sam. To nije bio nikakav draugr. Nikakva

veštica. Ali bila je nešto drugačije od svega što smo do tada videli - žena iz drugih krajeva planete. Stegla je prste oko mojih. Bio je to tek trzaj, ali sam u njima osetio obećanje.

“Deda, ko je ona?”, promrmljao sam.

“Ne znam sine. Možda će nam reći kada se probudi.”

“Šta misliš, da li je došla iz Egirove podvodne palate? Da joj je koža zato ovako tamna?”

“Ne verujem, ali sam siguran da je došla iz nekih podjednako čarobnih krajeva.”

Njeni kapci su se malo podigli, otkrivajući oči boje jutarnjeg čaja. Klizile su po unutrašnjosti bolničke sobe a onda su me pronašle.

Ustuknuo sam.

Pokušala je da progovori; izašao je samo zvuk šuštanja. Doktor joj je prislonio šolju zagrejane čorbe od algi na usne.

“Hajde, pustimo je da se odmori”, rekao je deda.

Napolju je hučala oluja, ali sam u dubinama svog bića osetio kako se pokreće drugačija vrsta vetra. Vetar promena.

* * *

Rekli su da se zove Sejni. Sviđalo mi se kako je sama izgovarala svoje ime — nežno, poput vetra koji češe stene: Sej-ni. Niko nije znao odakle je, samo da je došla sa juga, sa nekog mesta iza olujnog pojasa, pored starih ekvatorskih ruta — gde se govorilo da sunce još uvek sija zlatno, a more rađa obilne plodove.

Odrasli su održali zbor na centralnoj platformi pre nego što je mogla da ustane i pridruži se ostalima. Naravno, deci nije bio dozvoljen pristup zboru, ali sam govornike mogao sasvim dobro čuti kroz ventilacionu cev iza kuhinje.

Starešina Inge se zalagala za oprez: „Ne znamo ko je ona, niti zašto je došla.“

Deda Stig je rekao: „Ne vesla se preko pola Atlantika zbog nestašluka.“

Neki od starih tehničara su mrmljali o špijunima ili klanovima sakupljača otpada koji su je poslali da izvidi našu odbranu.

Najstarija, sedokosa Vilda, učutkala ih je štapom: „Mi nismo zveri. Pozdravljamo one koje donosi oluja. To je poklon Vetra.“

To je odlučilo.

Dali su Sejni na korišćenje praznu kabinu za posadu iznad istočnih pontona, blizu galerija za sušenje algi. To mesto imalo je određenu privatnost; nije bilo nikoga u blizini, ali nije ni bila daleko od centralnih stubova. Pretpostavljam da su još neko vreme želeli da je drže na oku.

Često sam tražio njeno društvo. Jednog dana, ispustio sam dagnju iz kutije za ručak blizu njenih nogu. Vratila mi je sa osmehom. „Ti si Brent.“ upitala je. „Dečak koji me je ugledao u vodi.“ Klimnuo sam glavom, previše zaprepašćen da bih govorio. Potapšala je palubu pored sebe. Seo sam i neko vreme smo samo zurili u horizont. To je postala naša navika. Povremeno bismo pričali. Nisu to bile priče koje mi je deda Stig pričao - o herojima i čudovištima - već priče o koralnim kulama kraj obale mesta koje je nazvala Dakar. Pričala je o podvodnim staklenicima i spiralnim farmama usidrenim za morske stene, o svetlećim ribama koje se uzgajaju i crvenim morskim algama koje su odlične za previjanje rana. Pričala je o stvarima koje nisam razumeo: ciklusima hranljivih materija, fotobioreaktorima, genetski modifikovanim sojevima algi. Ali kada bih postavljao pitanja, ona bi se osmehnula i ponovo objasnila, tiše.

„Okean ne služi samo da nas nahrani“, jednom je rekla. „On nas i leči. Ali najbitnije od svega, on nam se obraća. Moramo naučiti da slušamo.“

Zvala me je rakom pustinjakom, jer sam često bio sam; društvo vršnjaka nije mi toliko prijalo.

Na kraju su i drugi počeli da slušaju njene priče. Sejni je zamolila da obiđe naše kapsule za preradu, a kada joj je tim za alge pokazao naše rezervoare za fermentaciju, odmahнула je glavom.

„Previše kiselo“, rekla je. „Guši rast.“

Inženjeri su trepnuli, slegnuli ramenima – i isprobali njen metod. Dva dana kasnije, rezervoari su se preivali zelenom penom kao nikada ranije. Uspela je da reši i večiti problem stanovnika mora – širenje agresivnih vrsta školjki koje su izjedale metal platformi na kojima smo živeli, i uništavali naše brodove i čamce. Osmislila je premaz na bazi proteina koji je odbijao školjke, a da ih pritom nije ubijao. Deda Stig, koji se sedamdeset godina borio sa napastima na brodskim trupovima, nazvao je to, prigodno ali i u šali, „veštičarenjem“.

Šta god bilo, funkcionisalo je.

Naši skimeri su klizali brže po vodi, zahtevajući manje energije za pokretanje. Više nije bilo potrebe za nedeljnim čišćenjima oplata. Mornari su pucali od sreće.

Na sledećem zboru, Sejtni je stajala uspravno; glas joj je bio miran. „Vi ste mi spasili život, i na tome ću vam biti večno zahvalna. Već neko vreme živim među vama. Posmatram vas, gledam kako živite i divim se vašoj hrabrosti“, rekla je. „Ovde ste stvorili nešto zadivljujuće. Plutajuće utočište. Vaši Vetrokazi su sadnica budućnosti. Ali vaši koreni su još uvek porinuti u staru krv.“

„Kako to misliš?“, upitao je jedan od starešina.

„Mislim na naftu. To je crna, zgrušana krv naše ranjene planete.“ Lica na skupu su se smračila, a njihova ramena zategla. Ko je ona da im govori šta bi trebalo a šta ne bi trebalo da rade?

Nafta.

Ta reč bila je tabu u javnom govoru, iako je to bilo ono čime smo trgovali, ono što smo svim snagama branili. Živeli smo od crne krvi, da. Naša ekonomija je, i pored svega drugog, bila zasnovana na njoj. Vetrogeneratori koji pokreću naftne platforme. U svim Severnim morima Vetrokazi su bili sinonim za mesto gde možete dobiti kvalitetno gorivo po pristupačnoj ceni. Svi vlasnici i kapetani brodovlja znali su za nas i redovno svraćali po još. Naši neprijatelji zavideli su nas na njoj, mrzeli nas, i napadali zbog crnog blaga koji čuvamo.

Sejni je nastavila. „Vi znate vrlo dobro da nafta truje more. Ona je otrov planete. Njeno vađenje, sagorevanje i korišćenje spalilo je nebo i potopilo zemlju. Znate sve to, pa ipak živite na njenom prokletom nasleđu.”

“Dakle istina je. Ti si poslata od strane naših neprijatelja!”, povikao je neko.

“To nije tačno”, odgovorila je odlučno. Došla sam da vam pomognem.”

“Nama nije potrebna pomoć. Živeli smo sasvim dobro i bez tebe, živećemo i kad odeš.”

“To je tačno. Barem još neko vreme. Šta će se desiti kada crna krv presuši? To će se desiti kad-tad. Neizbežno je. Šta će raditi vaši praunuci kada dođe taj čas? Koju ćete sudbinu nameniti vašim naslednicima?”

Činilo se da ih je ovo pogodilo u živac jer su svi zanemeli. Njene oči su prelazile preko njih.

„Vi ste blagosloveni. Dobili ste dar vetra“, rekla je. “Dobili ste dar sunca i mora. Zašto ne prihvatate darove Bagova budućnosti? Imate alge, mikrobe, i umove spremne za učenje. Više vam ne treba crna krv starih bogova.“ To je bila fraza koja im je ušla u uši, kao crv koji ih je izjedao iznutra: crna krv starih bogova. Koristila je naš sopstveni mit protiv nas. Egrirov ihor, koji curi iz dubine, prljajući svet.

Starešina Inga je prekrstila ruke. „A ako je se odreknemo, šta će se desiti sa našom trgovinom? Sa našim zalihama? Naša zajednica to ne može preživeti. Propašćemo.“

Sejni je pokazala na sanduke robe koji su nabavljeni trgovinom. „Prodajete otrov da biste kupili odeću, hranu i lekove. Šta ako možete sami da proizvodite sve što vam je potrebno?“

“Dosta smo čuli danas! Nećemo menjati naš način života zbog jedne strankinje”, rekle su starešine.

Deda Stig je ustao. „Onda neka ponovo govori sutra. I prekosutra.“ Još ljudi je ustalo.

“Da, neka govori svakoga dana dok ne prihvatimo istinu!”

Tako je i bilo.

U roku od mesec dana održano je glasanje. Turbine su se te večeri utišale, iz poštovanja. Svi otvori za ekstrakciju su bili zapečaćeni. Burad za skladištenje nafte su bila vezana lancima. Bušačke garniture su demontirane, njihovi delovi su istopljeni u sidra za nove platforme za kelp. U završnoj ceremoniji, preostalo nafta je sipana u žrtveni gorionik. Gledao sam kako se plamen uvija ka nebu - crni, zatim plavi, pa zeleni - dim koji je vetar gutao. Crna krv starih Bogova više

se neće prolivati. Neki su plakali. Drugi su pevali. Sejni nije govorila. Samo jednom je stavila ruku na gorionik, a zatim se vratila u svoju kabinu.

Jedne noći sanjao sam da je ona Ran, ćerka morske majke, poslate da ukroti bes u našim srcima. Sanjao sam da su turbine postale gorostasno morsko drveće a okean je šaputao pesme koje nijedan čovek nije pevao vekovima. Kada sam joj rekao sledećeg jutra, samo se nasmejala i pomazila po kosi.

“To je dobar san.”

Tada to nisam znao, ali drveće iz tog sna će uskoro početi da cveta.